

MATERIAŁY WCZESNOŚREDNIOWIECZNE ZE STANOWISKA II W RUŚCU GM. NADARZYN, WOJ. MAZOWIECKIE

I. Wstęp

Stanowisko nr II w Ruścu to wielokulturowy kompleks osadniczy usytuowany na piaszczysto-gliniastej terasie nadzalewowej niewielkiego ciekę wodnego Zimna Woda. Po raz pierwszy zarejestrował je podczas badań powierzchniowych w 1987 roku S. Woyda. W latach 1997-1998 dr A. Waluś z IA UW przeprowadził na stanowisku szerokopłaszczyznowe badania wykopaliskowe o charakterze ratowniczym. W wyniku prac przebadano zachodnią część stanowiska, co stanowi około 1/3 jego całkowitej powierzchni. Podczas badań odkryto 518 obiektów archeologicznych (WALUŚ, MANASTERSKI 1999: 207).

Najstarsze ślady osadnictwa na stan. II w Ruścu związane są z obecnością na tym terenie ludności kultury łużyckiej. Drugi etap zasiedlenia to pozostałości intensywnie rozwijającego się w późnym okresie wpływów rzymskich ośrodka hutniczego. Również z tą fazą związane są obiekty o charakterze osadowym należące do ludności kultury przeworskiej. Trzecią fazę reprezentują obiekty wczesnośredniowieczne datowane w przedziale od XII do XIII wieku. Nieprzerwaną kontynuację zasiedlenia obszaru stanowią obiekty datowane na XIV-XV wiek oraz obiekty nowożytny. Ten ostatni etap obecności ludzkiej na stanowisku związany jest prawdopodobnie z funkcjonującą tu od XV do XVIII wieku karczmą.

W poniższym opracowaniu zaprezentowano dotychczasowe wyniki badań nad obiektami i ceramiką wczesnośredniowieczną. Mają one przede wszystkim wartość źródłową i służą systematyce materiałowej oraz klasyfikacji chronologiczno-terytorialnej.

Obecny stan badań nie pozwala rozstrzygnąć jaki charakter miało osadnictwo związane z obecnością na stanowisku ludności wczesnośredniowiecznej. Analiza rozmieszczenia poszczególnych obiektów i zasięg stanowiska wyznaczony na podstawie badań AZP wskazują, że odkryte obiekty stanowią jedynie fragment większego założenia osadowego (Fig. 1). Podczas dwóch sezonów badawczych odsłonięto 5 obiektów wczesnośredniowiecznych, które dostarczyły 411 fragmentów naczyń.

II. Obiekty

Obiekt nr 19

Obiekt 19 to niewielka jama, której strop zalegał w obrębie jasnożółtego piasku calcowego. Zarys poziomy obiektu to nieregularny owal, wydłużony na osi NWSE.

Długość obiektu na tej linii wynosiła około 180 cm (Fig. 2.1a). Wypełnisko obiektu stanowiła szarobrunatna, jednolita ziemia, w obrębie której zarejestrowano nieliczne fragmenty drobnej polepy oraz fragmenty ceramiki. W przekroju obiekt posiadał kształt nieregularnie zagłębionej niecki (Fig. 2.1b). Jego spąg wystąpił na głębokości około 25 cm.

W obiekcie nr 19 znaleziono 23 fragmenty ceramiki w całości zakwalifikowanej do wczesnego średniowiecza.

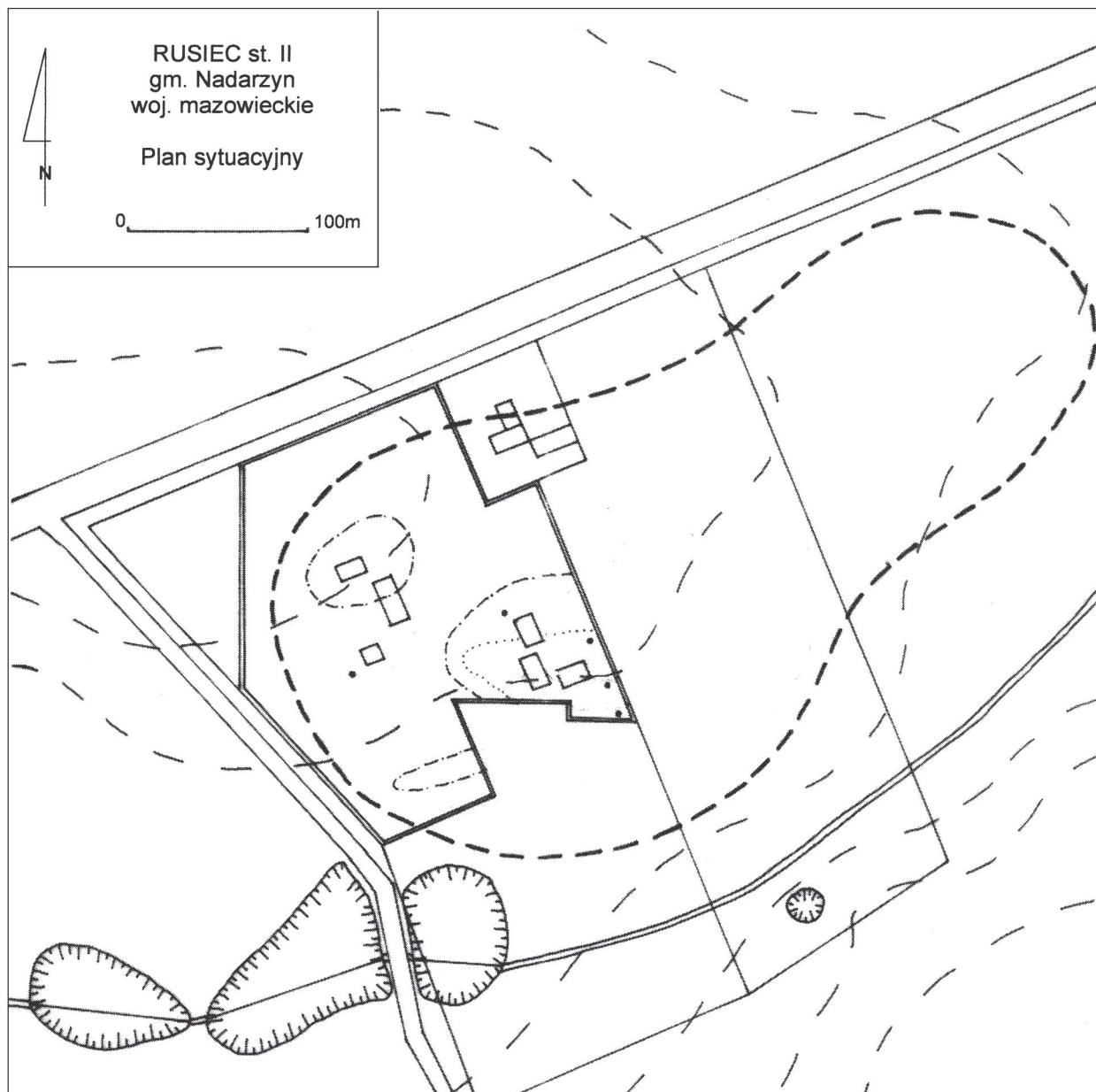
Obiekt nr 30

Strop obiektu – niewielkiego, otwartego paleniska – zarejestrowano bezpośrednio pod warstwą ziemi ornej, w obrębie jasnobrunatnej warstwy kulturowej. Na poziomie odkrycia obiekt posiadał regularny, zbliżony do kołistego kształt, lekko wydłużony na osi wschód-zachód i wymiary 95 x 85 cm (Fig. 5.5a). Wypełnisko stanowiła brunatna ziemia, silnie przesycona węgielkami drzewnymi i popiołem. W jej obrębie zlokalizowano zwarte, ale nie posiadające wyraźnego układu, skupisko kamieni, polepy i dużych fragmentów węgla drzewnych oraz liczne fragmenty ceramiki, krzemień i nieokreślony fragment przedmiotu żelaznego. W przekroju pionowym obiekt miał kształt nieckowaty, zagłębiony w podłożu calcowym do głębokości około 30 cm (Fig. 2.5b). Obserwacja profilu ujawniła koncentrację artefaktów wyłącznie w części stropowej.

W obiekcie nr 30 odkryto 71 fragmentów ceramiki. Zdecydowaną większość stanowią materiały wczesnośredniowieczne, które reprezentuje 59 fragmentów. Pozostała ceramika to nieokreślone ze względu na stopień zniszczenia materiały starożytne zalegające na złożu wtórnym (5 fragmentów) i pochodząca ze spągu warstwy ornej ceramika nowożytna (7 fragmentów).

Obiekt nr 139

Obiekt 139 to niewielka jama, której strop zalegał w obrębie jasnożółtego piasku i ciemnopomarańczowej gliny calcowej. Granice zewnętrzne, silnie naruszone przez gryzonie, oraz obecność w obrębie wypełniska piasku calcowego wskazywały na szczątkowy jego charakter. Zarys poziomy obiektu owalny, wydłużony na osi wschód-zachód posiadał wymiary 150x115 cm (Fig. 3.1a). Wypełnisko obiektu stanowiła szarobrunatna ziemia, w obrębie której zarejestrowano nieliczne fragmenty drobnej polepy oraz fragmenty ceramiki. W przekroju jama posiadała kształt nieckowaty, zagłębiony w części centralnej, z nieregularnie uformowanym dnem (Fig. 3.1b).

Legenda do Fig. 1:

Legenda do planszy 1:

- zasięg stanowiska
- zasięg stanowiska
- przebadany obszar
- przebadany obszar
- obiekty wczesnośredniowieczne
- obiekty wczesnośredniowieczne
- zasięg osadnictwa kultury przeworskiej
- zasięg osadnictwa k. przeworskiej
- zasięg osadnictwa nowożytnego
- zasięg osadnictwa k. łużyckiej
- zasięg osadnictwa k. łużyckiej

Legenda do Fig. 2-4:

Legenda do plansz 2-4:

- wypełnisko obiektu
- wypełnisko obiektu
- warstwa spalenizny
- w-wa spalenizny
- podłoże calcowe
- podłoże calcowe
- kamienie
- kamienie
- ceramika
- ceramika
- polepa
- polepa

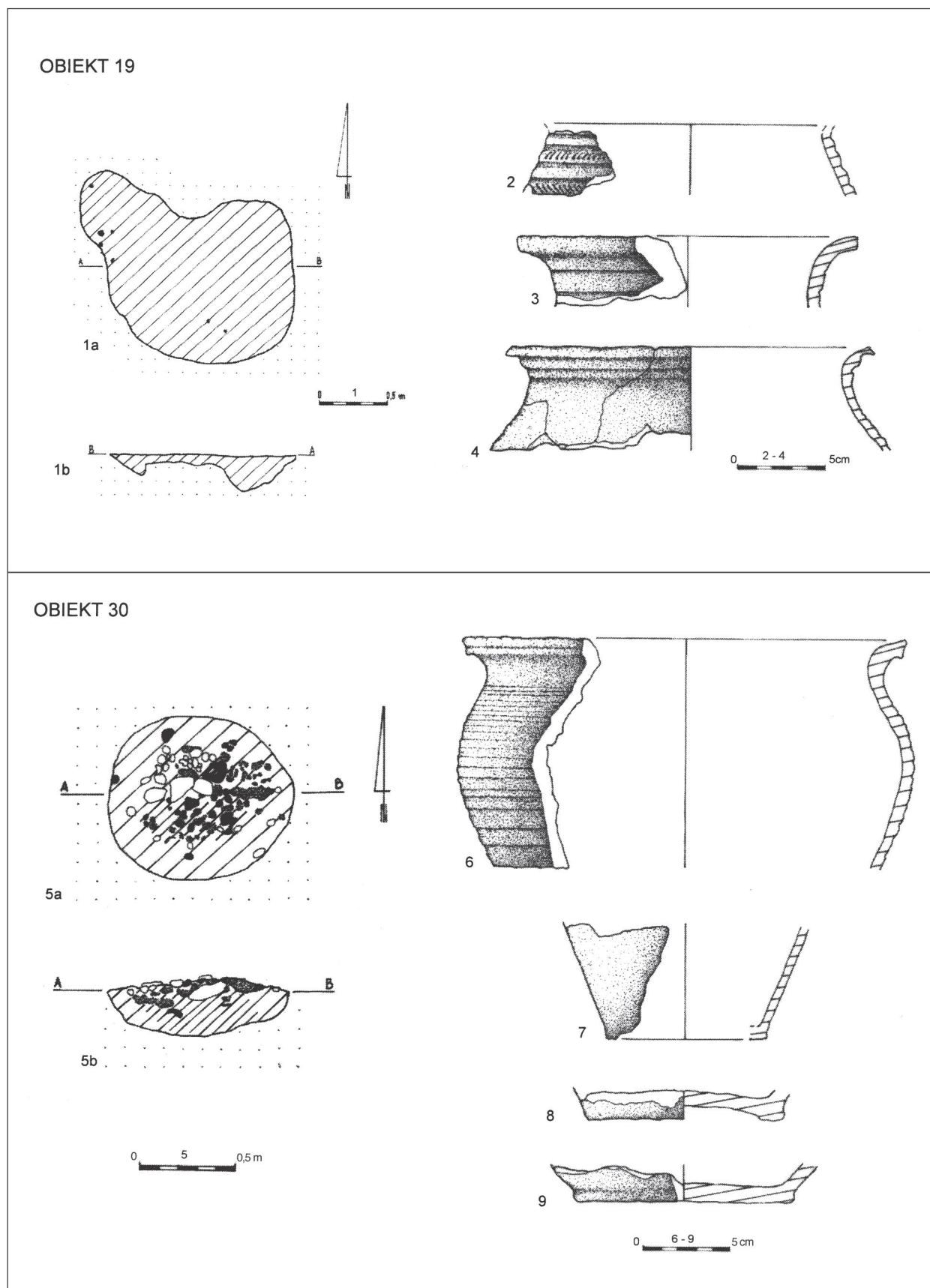
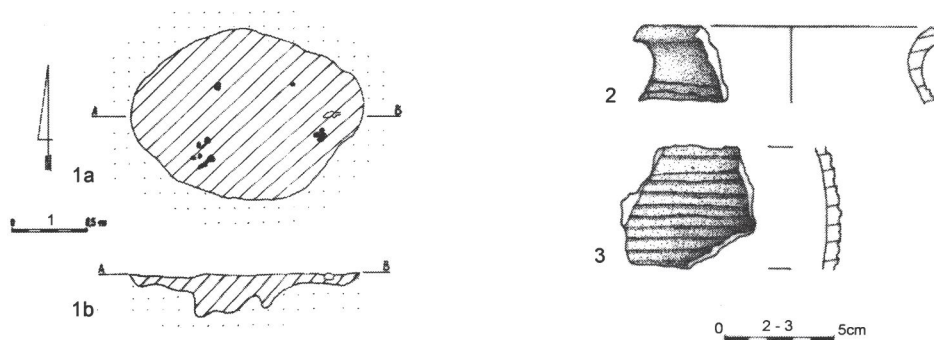

Fig. 2. Rusiec st. II gm. Nadarzyn. 1a-b – plan i profil obiektu nr 19; 2-4 – ceramika z wypełniska ob. 19; 5a-b – plan i profil obiektu nr 30; 6-9 – ceramika z wypełniska ob. 30

OBIEKT 139

OBIEKT 216

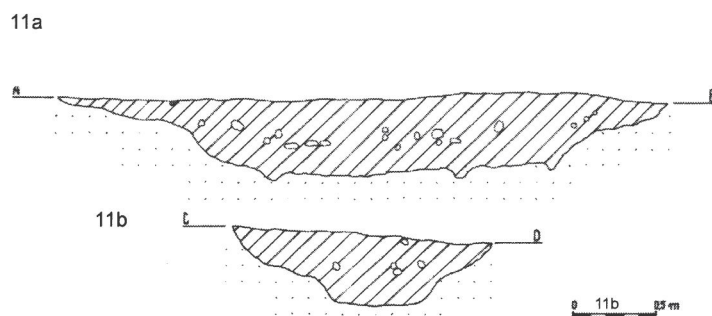
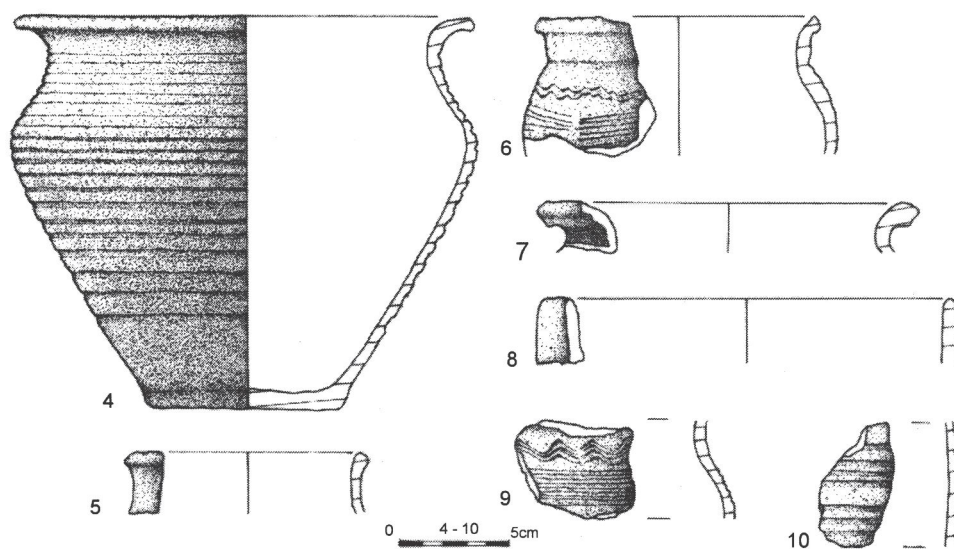

Fig. 3. Rusiec st. II gm. Nadarzyn. 1a, b – plan i profil obiektu nr 139; 2-3 – ceramika z wypełniska ob. 139; 4-10 – ceramika z wypełniska ob. 216; 11a, b – plan i profil obiektu nr 216

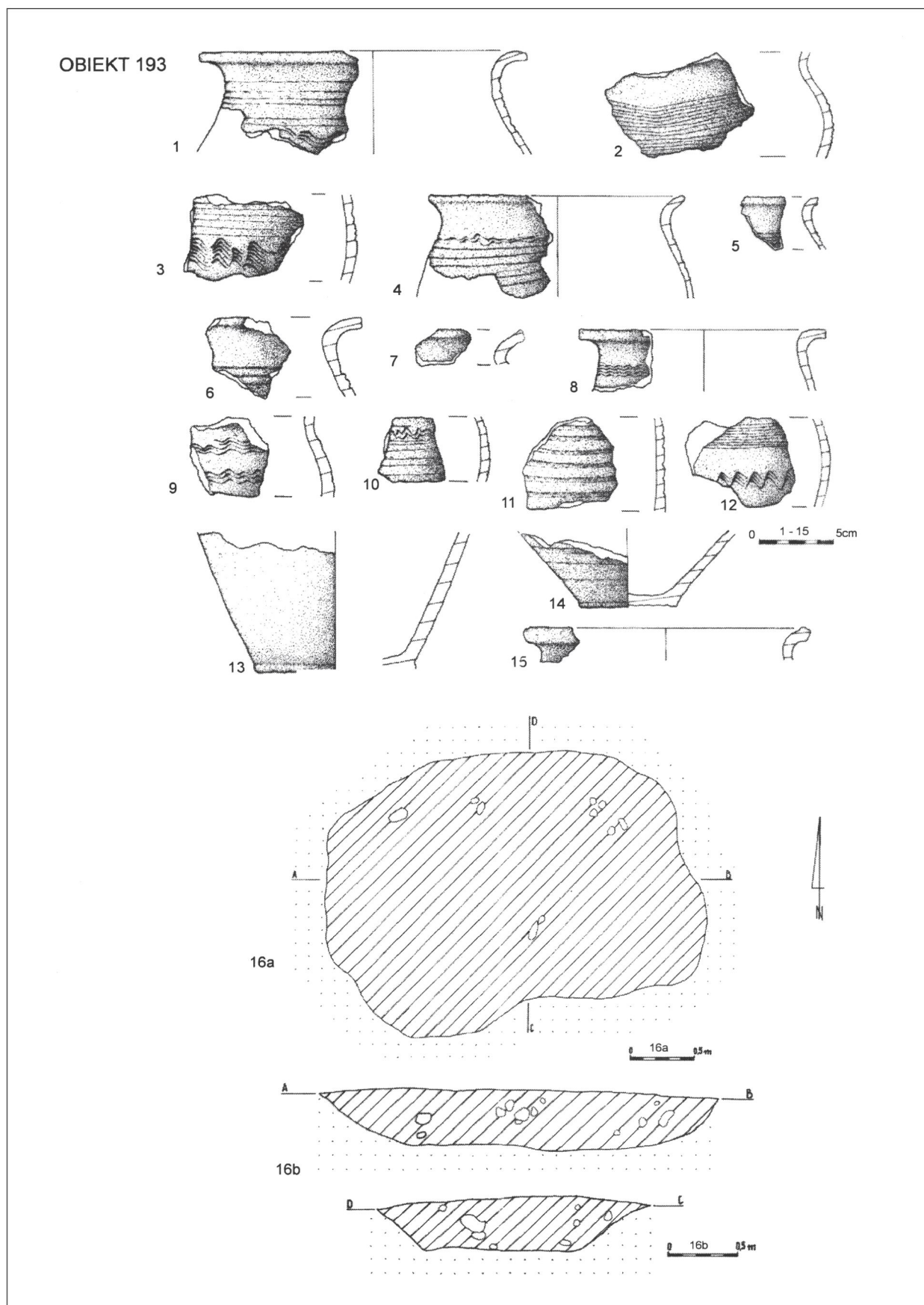

Fig. 4. Rusiec st. II gm. Nadarzyn. 16a, b – plan i profil obiektu nr 193; 1-15 – ceramika z wypełniska ob. 193

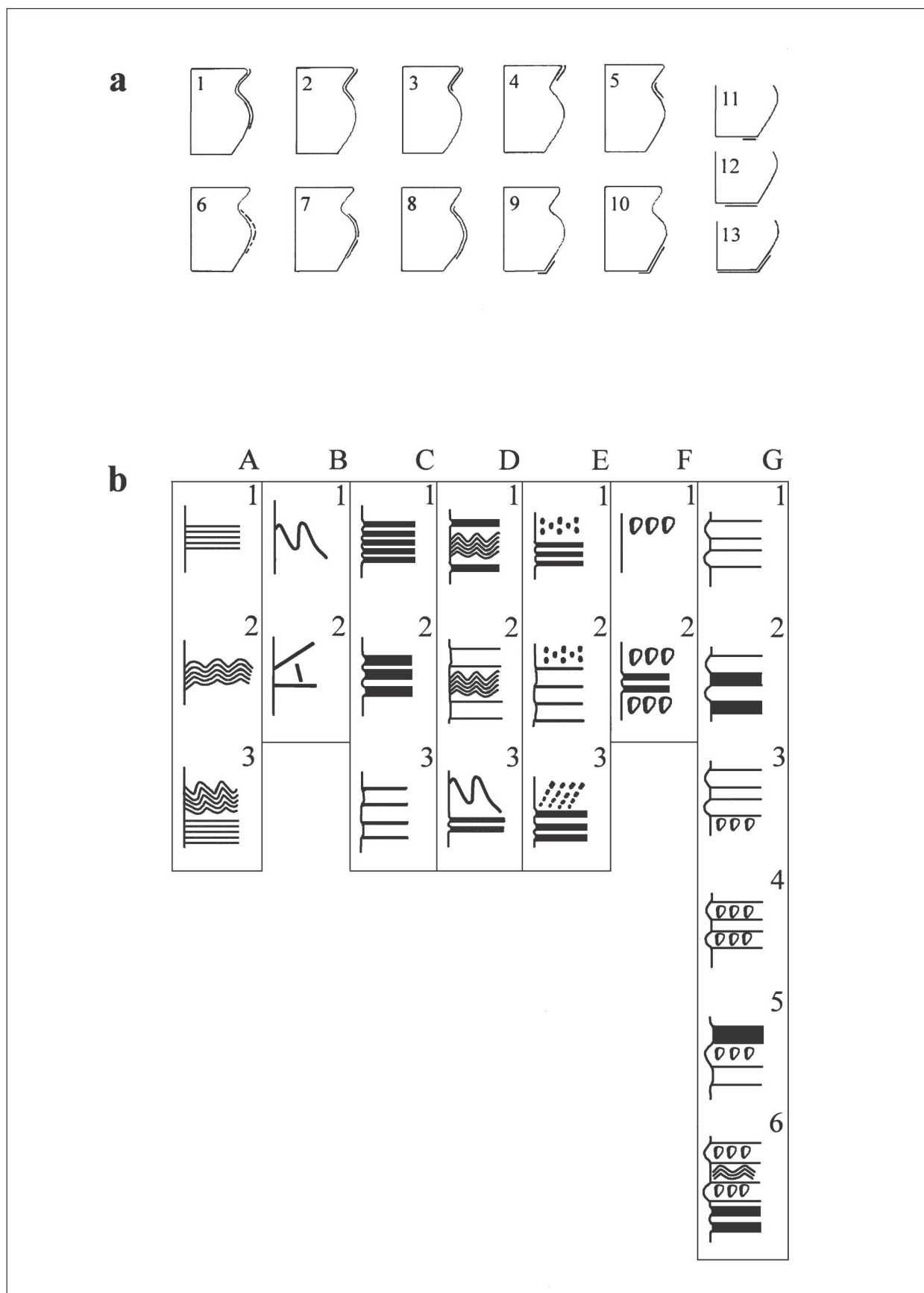

Fig. 5. Rusiec st. II gm. Nadarzyn. a, – kategorie wielkości elementów; b – zestawienie motywów ornamentacyjnych

Spąg obiektu wystąpił na głębokości około 25 cm. Przekrój pionowy potwierdził, iż obiekt jest silnie zniszczoną jamą, zachowaną jedynie w części spągowej.

W obiekcie nr 139 odkryto 30 fragmentów ceramiki wczesnośredniowiecznej.

Obiekt nr 193

Zarys obiektu – dużej jamy, prawdopodobnie o charakterze gospodarczym – uchwycono bezpośrednio pod warstwą ziemi ornej. Dobrze czytelne granice zewnętrzne rejestrowano w piasku calcowym przemieszonym z gliną. Obiekt posiadał kształt zbliżony do owalnego, o wymiarach 285 x 200 cm, z wydłużeniem na linii wschód – zachód (**Fig. 4.16a**). Niewielką nieregularność przebiegu uchwycono w południowozachodniej partii jako półkolistą wypustkę. Eksploracja wykazała, że był to współczesny wkop niszczący jamę. Wypełnisko obiektu stanowiła ciemna, prawie czarna ziemia, zawierająca liczne kamienie różnej wielkości oraz fragmenty ceramiki i kości zwierzęcych. Jednolita warstwa miała charakter zasypiskowy bez wyraźnej koncentracji skupiska. Przekrój pionowy ujawnił nieckowaty kształt obiektu, z regularnie ukształtowanym dnem zagłębionym w piasku calcowym przemieszonym z gliną (**Fig. 4.16b**). W spągowej części obserwowano, bardzo słabo uchwytną, kilkumilimetrową warstewkę szarej ziemi. Brak jednak podstaw by interpretować ją jako jednoznaczny, użytkowy element obiektu. Maksymalna głębokość obiektu wynosiła 40 cm.

Z obiektu nr 193 pozyskano 289 fragmentów ceramiki. Zdecydowana większość materiału to ceramika wczesnośredniowieczna – 246 fragmentów, z czego 95 fragmentów ze względu na zniszczenie określono ogólnie jako przynależne do tego okresu. Pozostała ceramika, o wtórnym charakterze lokalizacji, to 34 fragmenty nieokreślonej ceramiki starożytnej i 18 fragmentów nowożytnych.

Obiekt nr 216

Duża jama o charakterze gospodarczym zalegała pod warstwą ziemi ornej. Rzut poziomy zarejestrowano w obrębie piasku calcowego silnie przewarstwionego gliną z licznymi wytrąceniami żelazistymi. Kształt obiektu to wydłużony na osi NW-SE nieregularny owal (**Fig. 3.11a**). Na poziomie odkrycia wokół obiektu zarejestrowano liczne, dużej i średniej wielkości kamienie, koncentrujące się szczególnie na obrzeżach południowozachodnich i północnowschodnich. Kamienie zalegały bezpośrednio w podłożu calcowym. Wypełnisko obiektu stanowiła czarna ziemia przesycona węglami drzewnymi i popiołem. We wschodniej części obserwowano koncentrację rozdrobnionej polepy. Kontynuację podobnych fragmentów odsłonięto na wschodnich obrzeżach, poza właściwym wypełniskiem. Przekrój pionowy obiektu posiadał nieckowaty kształt (**Fig. 3.11b**). W obrębie regularnie uformowanego dna, we wschodniej i zachodniej jego partii zaobserwowano niewielkie, półkoliste wgłębienia. Brak

jednak podstaw do interpretacji ich jako dołków po konstrukcji drewnianej. Maksymalna głębokość obiektu wynosiła 50 cm.

Obiekt nr 216 dostarczył 73 fragmenty ceramiki. Wśród nich 53 fragmenty zostały zaliczone do wczesnego średniowiecza. Pozostałe to nieokreślone, wtórnie zalegające nieokreślone fragmenty ceramiki starożytnej (12 fragmentów) oraz nowożytnej (7 fragmentów).

III. Ceramika

III.1. Opis

Opis i charakterystyka poszczególnych fragmentów zostały przedstawione w sposób tabelaryczny (**Tabela 1**). Zastosowane kategorie uwzględniają podstawowe informacje o technologii i technice opisywanego fragmentu. W przypadkach gdy w obrębie jednego zespołu ceramiki występowały fragmenty o wspólnych cechach ich opis potraktowano wspólnie. Ceramikę opisano według następujących rubryk:

1. numer inwentarzowy
2. numer obiektu
3. rodzaj fragmentu
 - dla uproszczenia wstępnej klasyfikacji przyjęto arbitralny podział fragmentów na trzy grupy, odpowiadające trzem partiom naczyń: w – wylew, b – brzusiec i d – dno
 - szczegółową charakterystykę fragmentów zawarto w rubryce 4
4. kategoria wielkości
 - fragmenty określono na podstawie wzorca wielkościowego zawierającego 13 kategorii – **Fig. 5a**
5. domieszka
 - nie dysponując analizami mikroskopowymi surowca sklasyfikowano go na podstawie obserwacji makroskopowych
 - wyróżniono trzy rodzaje zastosowanej domieszki: t – wyłączna obecność białego lub różowego tłucznia kamiennego, 1/2 – najczęściej zrównoważony stosunek w masie garncarskiej tłucznia kamiennego i piasku, p – wyłączna obecność piasku
 - wyróżniono trzy rodzaje granulacji domieszki: g – domieszka gruboziarnista (> 2 mm), ś – domieszka średnioziarnista (2-0,5 mm), d – domieszka drobnoziarnista (0,5 mm <)
 - wyróżniono trzy kategorie ilości zastosowanej domieszki: d – duża, ś – średnia, m – mała
6. barwa i przełom
 - każdy z fragmentów określono pod względem barwy, nadając mu odpowiednie numery w zależności od charakteru przełomu np. 1/3/1 – cyfry oznaczają kolejno powierzchnię zewnętrzną, część środkową i powierzchnię wewnętrzną
 - ilość zastosowanych cyfr odzwierciedla jednolitość bądź wielobarwność przełomu

- do charakterystyki użyto następującej skali kolorystycznej: 1 – pomarańczowa, 1a – ceglasta, 2 – brązowa, 3 – szara, 4 – ciemno brązowa, 5 – beżowa, 6 – kremowa, 7 – ciemno szara, 8 – czarna, 9 – ciemno pomarańczowa, 10 – brązowa
- w przypadkach gdy barwa nie była jednolita zastosowano połączenie kolorów np. 1 i 3

7. technika wykonania

- charakterystyce poddano stronę zewnętrzną i wewnętrzną naczyń, określając kolejno: o – obtaczanie, w obrębie którego wyróżniono: x – wyraźne ślady obtaczania, x! – bardzo silne, „szybkoobrotowe” ślady obtaczania, ? – słabe, zatarte lub zniszczone ślady obtaczania; z – zagładanie; b – brak jakichkolwiek śladów obróbki naczyń
- p – dla powierzchni zewnętrznej dna w miejsce obtaczania wprowadzono oznaczenie dotyczące obecności podsypki

8. ornament

- dla klasyfikacji wykorzystano wzór podziału oparty na 7 grupach, których podstawą był rodzaj narzędzia użytego do wykonania ornamentu oraz rodzaj zastosowanego wątku – **Fig. 5b**

A – ornament wykonany wielozębnym, najczęściej pięcizębnym grzebieniem

B – „archaiczny”, ubogi ornament wykonany rylcem

C – rozwinięty, standardowy ornament wykonany rylcem

D – współwystępowanie ornamentu wykonanego rylcem i grzebieniem

E – ornament stempelkowy

F – nacięcia

G – ornament plastyczny

9. ilustracje

III.2 Analiza

Formy

Wczesnośredniowieczny materiał ze stanowiska to niestety w większości ceramika bardzo rozdrobniona. Tylko jedno naczynie zachowało się w całości, zaś największy udział procentowy mają nie w pełni przydatne dla diagnostyki fragmenty środkowych partii brzuśców. Większe fragmenty brzegów i den pochodzą z niekompletnych naczyń, dlatego określenie ich form można oprzeć jedynie na rekonstrukcji.

W oparciu o powyższe stwierdzenia można założyć, że najpowszechniej występująca tu formą są esowate garnki z wychylonym na zewnątrz wylewem, zróżnicowane jedynie pod względem stopnia profilowania brzegu – uformowany ukośnie, prosto lub w zaokrągleniu. Dające się przyporządkować tym formom dna są wyłącznie płaskie, w niewielkim stopniu wyodrębnione od korpusu, często ze śladami podsypki piaskowej.

Jedyny w całości zrekonstruowany egzemplarz reprezentuje klasyczną formę esowatego garnka z wychylonym

wylewem i ukośnie ściętym brzegiem. Dno naczynia jest proste i w niewielkim stopniu wyodrębnione. Średnica wylewu wynosi 21 cm, a jego wysokość 19 cm (**Fig. 3.4**). Nieco odmienną formę prezentuje niewielki garnek o ukośnie ściętym, słabo wychylonym brzegu, wyodrębnionej, pogrubionej szyi oraz baniastym brzuścu (**Fig. 3.6**).

Technika i technologia

Ta kategoria klasyfikacji pozwala na wyróżnienie dwóch grup zróżnicowanych pod względem jakościowym. Część fragmentów to ceramika o dość archaicznym sposobie wykonania, bez wyraźnych śladów obtaczania, jedynie z licznymi wielokierunkowymi śladami wyrównywania powierzchni. W tej grupie są jednak fragmenty pochodzące również ze środkowych i dolnych partii brzuśca. Niewykluczone więc, że naczynia z których pochodzą były górą obtaczane. Ceramika ta posiada znaczną ilość domieszki schudzającej, głównie w postaci średnioziarnistego tłucznia kamiennego.

Drugą grupę stanowią fragmenty o wyraźnie lepiej rozwiniętej technologii. Obustronne obtaczanie, w niektórych fragmentach sięga partii przydennych. Jako domieszki użyto najczęściej w średniej ilości drobno- i średnioziarnistego tłucznia kamiennego oraz piasku.

Ornament

Zdecydowana większość to zdobienie w postaci poziomych, dookolnych żłobków, wykonanych rylcem, często obejmujących partie przydenne. Wśród tej grupy widać duże zróżnicowanie w grubości zastosowanego rylca. Nieliczne fragmenty noszą, wykonane za pomocą tego narzędzia, ornament nieregularnej linii falistej.

Dość często górne i środkowe partie brzuśca zdobią gęste poziome żłobki lub linie faliste wykonane wielozębnym narzędziem. Zwykle jednak obydwa wątki występują wspólnie.

Za wyjątek należy uznać fragment zdobiony naprzemiennie szerokimi żłobkami i ukośnymi odciskami stempelka (**Fig. 2.2**).

Chronologia

Przystępując do określenia chronologii ceramiki wczesnośredniowiecznej z Ruśca należy stwierdzić, że występujące wśród niej formy mają niemal jednolity charakter i ograniczają się w zasadzie do różnych odmian garnka o esowato ukształtowanym przekroju. Po raz kolejny więc uzyskujemy potwierdzenie powszechności tego typu naczyń we wczesnym średniowieczu, a co za tym idzie – niewielkiego jednak zróżnicowania w inwencji twórczej lub zapotrzebowania funkcjonalnego. Niestety powszechne występowanie garnków esowatych wiąże się także z ich wielowiekowym przeżywaniem się. Nie jest to forma „czuła” chronologicznie i sama jej obecność pozwala na wyznaczenie bardzo szerokich ram czasowych (MUSIANO-WICZ 1969; KRUPPÉ 1981; BUKO 1990; MIŚKIEWICZOWA 1996). Tego typu naczynia to najpopularniejsza

grupa rejestrowana na terenie naszego kraju. Zgodnie z klasyfikacją zaproponowaną przez A. Buko są to struktury morfologicznie cztero-elementowe (grupa A.I) tworzące wiele odmian, niejednokrotnie w obrębie tego samego stanowiska, a miernikiem wielkości różnic są m.in. kryteria profilu naczynia, wewnętrzne proporcje czy ukształtowanie brzegu (BUKO 1990: 265). Esowate, łagodnie wyprofilowane naczynia to cecha charakterystyczna głównie dla stanowisk z południa Polski (JAKIMOWICZ 1939 (1948): 361-428; RADWAŃSKI 1968, 1975). Nie oznacza to jednak absencji tych form na Mazowszu czy sąsiednim Podlasiu. Tego rodzaju naczynia dość licznie wystąpiły obok popularnych w tym regionie naczyń drohiczyńskich, czy z cylindryczną szyjką m.in. na stanowiskach w Drohiczyńce czy Niewiadomej (MIŚKIEWICZOWA 1955, 1962, 1996; MUSIANOWICZ 1969). Pozostałe cechy, a więc brzusiec umieszczony w $\frac{1}{2}$ wysokości naczynia, ukształtowanie brzegów czy ornamentyka w postaci prostych linii rytych, wzbogaconych motywem falistym, w niczym nie odbiegają od tych występujących na analogicznych materiałach z Mazowsza. Potwierdzają jednocześnie uniwersalizm tego typu naczyń i brak wyraźnych znamion regionalizmu (LEPÓWNA 1968, RADWAŃSKI 1968, DZIEDUSZYCKI 1982).

W przypadku materiałów wczesnośredniowiecznych jedynie zbiór cech składających się na końcowy produkt, jakim jest naczynie pozwala przyporządkować ceramikę ściślejszym ramom chronologicznym. Ceramika z Ruśca to z jednej strony materiały noszące cechy dość archaiczne, manifestujące się głównie w słabym rozwoju produkcyjnym. Są to fragmenty pochodzące z naczyń obtaczanych jedynie w górnych partiach z jednoczesnym zastosowaniem dużej, najczęściej średnio- i gruboziarnistej domieszki tłuczni kamiennego. W zestawieniu z formami, które należą do esowatych garnków ze słabo profilowanym i średnio wychylonym wylewem należy umieścić je w przedziale X-XII wieku (RADWAŃSKI 1968: 5-90; MIŚKIEWICZOWA 1996: 39-60).

Nieco inną grupę reprezentuje ceramika świadcząca o dobrze rozwiniętej już produkcji garncarskiej. Wykonana z dobrze wyrobionej gliny z domieszką średnio- i drobnoziarnistego tłuczni kamiennego oraz piasku. Obecność domieszki w glinie jest średnia lub niewielka. Niemal wszystkie fragmenty zostały poddane obróbce przy wolnych obrotach koła. Ślady obtaczania sięgają zwykle części przydennych. Ścianki takich naczyń są jednak często wykonane niestarannie. Również tą techniką wykonano garnki esowate. Zróżnicowanie wyraża jednak silniejsza profilacja brzegu, mniejsza grubość ścianek oraz powszechny w tej grupie ornament poziomych, dookolnych żłobków wykonanych rylcem. Zbiór tych cech pozwala zakwalifikować grupę do materiałów pochodzących z XII-XIII wieku (MUSIANOWICZ 1969; BUKO 1990; MIŚKIEWICZOWA 1996).

Ostatnia, nieliczna grupa fragmentów to ceramika wykonywana przy pomocy koła szybkoobrotowego. Gлина zawiera najczęściej małą lub średnią ilość drobnoziarnistej domieszki. Jest nią w dalszym ciągu w większości przypadków mieszanka tłuczni i piasku, choć przewaga tego ostatniego zwiększa się wyraźnie. Garnki esowate wykonane w tej technice posiadają silnie profilowany wylew, czasami zaopatrzony we wrąb na pokrywkę. Fragment wykonany tą techniką posiadał ornament wykonany za pomocą stempla. Ceramika tej grupy, datowanej na wiek XIII, to wyraźny schyłek produkcji wczesnośredniowiecznej, choć żaden z fragmentów nie posiada jeszcze śladów wypału redukcyjnego (KRUPPÉ 1981; RĘBKOWSKI 1995).

IV. Podsumowanie

Powyższa analiza materiałów wczesnośredniowiecznych pozwala dołączyć Ruśca do grupy mazowieckich stanowisk z ostatniej fazy wczesnego średniowiecza. Niewielka i słabo zróżnicowana ceramika pozyskana w obiektach oraz brak innych kategorii zabytków umożliwia datowanie w przedziale XII-I poł. XIII wieku.

Obecność ceramiki sugerującej wcześniejsze datowanie należy uznać raczej za regres cech i wyraźny archaizm. Nie jest to wszakże przypadek odosobniony. Takie współwystępowanie materiałów o zróżnicowanym jakościowo sposobie wykonania jest zjawiskiem powszechnym w materiale wczesnośredniowiecznym. W przypadku Ruśca odmienności te dotyczą materiałów pochodzących nawet z poszczególnych obiektów. Podobna uwaga może dotyczyć ceramiki o cechach zapowiadających rozwiniętą technologię II poł. XIII i XIV wieku.

Zasugerowane tu wątpliwości są jedynie kolejnym głosem w dyskusji nad wątpliwą przy obecnym stanie opracowania przydatnością ceramiki w precyzyjnym datowaniu stanowisk wczesnośredniowiecznych (MIŚKIEWICZOWA 1996: 40-41; GODŁOWSKI 2000: 96-106). Sięgając po materiały porównawcze należy niejednokrotnie mieć na uwadze subiektywizm badacza oraz to, iż rozważania odnośnie chronologii opiera w dużej mierze na datowaniu względnym. Trudno poszerzać stan badań operując przedziałami wieków lub nawet wiekami, przy coraz bardziej tracącym na wiarygodności stwierdzeniu o długiej przeżywalności cech.

Obecny stan badań stan. II w Ruścu upoważnia do zakwalifikowania pięciu obiektów jedynie jako pozostałości po krótkotrwałym zasiedleniu tego obszaru przez ludność wczesnośredniowieczną. Nie wykluczone jednak, że przyszłe badania pozwolą uściślić odpowiedź na pytanie o rodzaj wczesnośredniowiecznego osadnictwa na stanowisku i być może potwierdzą przypuszczenia o tym, iż miało ono formę rozległej i długotrwałej osady.

Literatura

- BUKO A.
1990 *Ceramika wczesnopolska. Wprowadzenie do badań*, Wrocław
- DZIEDUSZYCKI W.
1982 *Wczesnomiejska ceramika kruszwicka w okresie od 2 połowy X w. po połowę XIV w.*, Wrocław
- GODŁOWSKI K.
2000 *Pierwotne siedziby Słowian*, Kraków
- JAKIMOWICZ R.
1939 (1948) *Okres wczesnohistoryczny*, in: *Prehistoria ziem polskich*, Kraków
- KRUPPÉ J.
1967 *Garncarstwo warszawskie w wiekach XIV-XV*, Wrocław – Warszawa – Kraków
1981 *Garncarstwo późnośredniowieczne w Polsce*, Wrocław
- LEPÓWNA B.
1968 *Garncarstwo gdańskie w X-XIII wieku*, Gdańsk
- MIŚKIEWICZOWA M.
1981 *Mazowsze wschodnie we wczesnym średniowieczu*, Warszawa
1996 *Wczesnośredniowieczny kompleks osadniczy w Niewiadomej w woj. siedleckim*, Warszawa
- MUSIANOWICZ K.
1955 *Przyczynki do osadnictwa mazowieckiego na Podlasiu w XII-XIII wieku*, Światowit 21, p. 247-273
1962 *Materiały i problematyka lokalnych grup wczesnośredniowiecznej ceramiki Podlasia*, Światowit 29, p. 587-608
1969 *Drohiczyn we wczesnym średniowieczu*, MatWczes 6, p. 7-237
- RADWAŃSKI K.
1969 *Wczesnośredniowieczna ceramika krakowska i zagadnienia jej chronologii*, MatA 9, p. 5-90
1975 *Kraków przedlokacyjny. Rozwój przestrzenny*, Kraków
- RĘBKOWSKI M.
1995 *Średniowieczna ceramika miasta lokacyjnego w Kołobrzegu*, Kołobrzeg
- WALUŚ A., MANASTERSKI D.
1999 *Uwagi na temat krzemieniarstwa w grupie środkowopolskiej kultury łużyckiej w młodszym okresie epoki brązu*, Światowit 1 (42), fasc. B, p. 207-212

Tabela 1. Rusiec stan. II, gm. Nadarzyn. Ceramika wczesnośredniowieczna – opis i klasyfikacja cech

nr inwentarzowy	nr obiektu	rodzaj i ilość fragmentów			kategoria wielkości	domieszka									barwa i przełom	technika wykonania						ornament	ilustracje	
		rodzaj				granulacja			ilość			zewnątrz				wewnątrz								
		tluczeń	tluczeń/piasek	piasek		gruboziarnista	średnioziarnista	drobnoziarnista	duża	średnia	mała	obraczanie	zagładzanie	brak		obraczanie	zagładzanie	brak						
1	2	3			4	5									6	7						8	9	
66/97	19		1		5		x			x	x		x		10/2/10	?			?				E3	2:2
66/97	19	1			4		x		x	x	x		x		2	?			?				C3	2:3
66/97	19	9			2		x			x	x		x		1a/2/1a	?			?				C1	2:4
66/97	19		8		6		x		x	x			x		10i1a/2			x				x		
66/97	19		3		6		x		x	x			x		2			x				x	C1	
66/97	19		1		6		x		x	x			x		2			x				x	C2	
7/98	30		3		10	x				x	x		x		1/2/1	x			x					
7/98	30		1		9	x			x	x			x		1/2		x					x		2:7
7/98	30			2	12	x			x	x			x		1/3/2			x	x					2:8
7/98	30			2	12	x			x	x		x			5/2		x					x		
7/98	30			3	2	x			x	x		x			1/2	?	x				x			2:9
7/98	30		12		6	x				x			x		7/9			x				x	C1	
7/98	30		2		7	x				x	x			x	1	?			?					
7/98	30		2		6	x				x				x	3/5	?			?					
7/98	30		2		6		x				x	x			9/5			x				x		
7/98	30		1		6		x				x			x	7/9			x	x					
7/98	30	4	25		1	x			x	x			x		10 i 3/1	x			x				C1	2:6
226/98	139		2		6		x			x	x		x		5	x						x	C1	3:3
226/98	139		6		6	x				x			x		5/2			x	x				C1	
226/98	139	1			3		x			x	x		x		2	x			x				A2	3:2
226/98	139	1			3		x				x			x	5	x!			x!					
226/98	139		6		6	x				x	x		x		1/5			x				x		
226/98	139		10		6	x				x	x		x		5			x				x		
226/98	139		2		6	x				x			x		6	x			x				C1	

1	2	3			4	5								6	7						8	9
226/98	139		2		6		x				x		x	2			x			x	C1	
338/98	193	1			4		x			x			x	5	?			?				
338/98	193	1			4	x					x		x	5	x			x				4:15
338/98	193		1		5		x			x	x		x	9/2/5			x			x	C1	
38/98	193		95		6																	
338/98	193		1		12		x			x	x		x	4	p			x				
338/98	193	2			3		x			x	x		x	2i1/2	x			x				4:8
338/98	193	5			4	x			x	x			x	5/8/5	x			x				
338/98	193		1		6	x				x			x	7i2			x	x				
338/98	193		1		6		x				x		x	4			x	x			E3	
338/98	193		4	5	9		x			x	x	x		4			x			x		
338/98	193		5	3	9	x					x	x		5i1/8			x	?				
338/98	193		1	1	9		x				x		x	2	p					x	C3	
338/98	193		1		13		x		x	x		x		2/5			x			x	C3	4:14
338/98	193		2	2	10		x			x			x	5/3/5		x			x			4:13
338/98	193		7		7		x				x		x	5/8	?			x			D1	4:3
338/98	193		1		6	x					x		x	1/2			x	?			D2	
338/98	193	1			3		x			x			x	1/8/5	x			x			C1	4:6
338/98	193	1			3	x				x	x		x	5/8			x	x			A1	4:5
338/98	193	1			4	x				x			x	3	x			x				4:7
338/98	193		2		6		x				x		x	6	x			x			A3	
338/98	193		3		7	x				x			x	5/3			x	x			A1	
338/98	193		3		6		x			x			x	6/3			x			x		
338/98	193		1		6	x				x			x	9/2/8			x			x	A2	
338/98	193		2	2	5,7		x			x		x		9/8/9			x			x		
338/98	193		3		5	x				x	x	x		1/4		x		x			C1	4:2
338/98	193	2			2		x			x	x		x	5/2	x			x			A3	4:1
338/98	193		12		6	x			x	x			x	1/2			x			x		
338/98	193		28		6,7	x				x	x		x	1/2		x			x		A3,C3,D1	4:10-12
338/98	193		17	1	6,7,11		x			x	x		x	2	x			x				
338/98	193			4	11		x			x			x	2	?			?				
338/98	193		4		6		x			x			x	4			x			x	A2	4:9
338/98	193		6		6		x			x			x	9/2	?			?			C2	
338/98	193		12		6	x					x		x	5/4			x	?			C1	
338/98	193	1	1		2	x				x			x	5/2/5	x			x			D3	4:4

1	2	3			4	5								6	7						8	9	
436/98	216		5		6	x			x	x			x		9		x			x		A1	
436/98	216	1			4	x				x	x		x		4	x			x				3:7
436/98	216	1			4		x			x	x		x		2/9			x		x			3:8
436/98	216	1			4	x					x			x	2/7	?				x			3:5
436/98	216		3		6	x					x		x		2			x					
436/98	216		5		6	x			x	x		x			2			x		x			
436/98	216		1		11	x			x	x		x			8			x		x			
436/98	216	1			1	x				x			x		2	x				x		A3	3:6
436/98	216		1		5	x				x			x		2/9			x		x		A3	3:9
436/98	216		11		6,7	x				x	x			x	2i6	x			x			C2	3:10
436/98	216		5		6	x				x	x		x		3i2	x			x				
436/98	216			2	12	x				x			x		2		p			x			
436/98	216	x			naczynie	x			x	x			x		2/4	x			x				3:4
			x										?					x					
				x								p					x						
436/98	216	3	1		2		x				x			x	2	x			x				